

สามเณร ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

การอดอาหาร เห็นไหม ในเนสัชชิก ในรูปดวงควัตร ๑๓ ข้อ นี่คิดในคิด เพื่อให้ใจมันปกป้อง
คุ้มครองใจตัวเองได้ง่ายขึ้นไง ถ้าปล่อยธรรมดา มันจะโลดเต้นแผ่นกระโดด ไปตามกึกคะนองตาม
ประสาทของใจ เราตัดตน ตัดตนเพื่อให้เข้ามาตรงนี้ แล้วเรามาอดนอนผ่อนอาหาร นี่ก็เหมือนกัน
เราผ่อนอาหารให้น้อยลงๆ เพื่อไม่ให้ร่างกาย ธาตุมันมีกำลังจนเกินไป

ความเคยชินของร่างกายที่มันเคยใช้พลังงานของมัน มันมีมากขึ้นมา มันก็กดถ่วงกัน มัน
เป็นอิสระกันไม่ได้ กายกับใจ บ่วกับนายที่อยู่ด้วยกันนี้มันก็ไม่สามัคคีกัน เราถึงต้องมาอด ผ่อน
อาหารมาเพื่อจะไม่ให้ร่างกายนี้มีอำนาจกดขี่หัวใจ ถ้าร่างกายมันไม่มีอำนาจขึ้นไป หัวใจมันจะ
เบา ความเบาของใจมันไม่กดถ่วง ไม่่วงหงาวหาวนอน เห็นไหม นี่การตัดตน ตัดด้วยการไม่นอน
นอนมาก นอนแล้วไม่รู้จักอึด นอนเท่าไร มันก็อยากนอนต่อไป การนอนเพื่อจะให้อึดให้พอใน
การนอน ไม่มี

เกิดตายๆ มา เราก็เคยหลับเคยนอน เคยกินเคยอยู่ในปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี้มาตลอด
แล้วมันก็แค่ให้เราดำรงชีวิตสืบต่อไปเท่านั้น จะบำเรอขนาดไหนมันก็ให้ความทุกข์ คือว่าความ
ไม่พอใจ มันต้องขัดข้องหมองใจสักวันใดวันหนึ่งจนได้ตลอดไป นั่นนะ มันถึงว่ามันเบียดเบียน
ตนใจ เราถึงตัดตน การตัดตนอย่างหนึ่ง ตัดเพื่อให้เข้ามา ให้เข้ามาเพื่อใจนี้ ตัดตนพร้อมขึ้นมาเป็น
พื้นเป็นฐาน เพื่อจะให้เกิดมรรคอรียสัจจ ทางอันเอก มัคโคใจ ความเห็นชอบ

ตัดตน ตัดตนกับเห็นตนต่างกัน ความเห็นตนเห็นด้วยตาของใจ ตาของธรรม ความเห็นตน
คือ เห็นกาย จิตเป็นสมาธิจะเห็นกาย ตัดตน ตัดเข้ามาเฉยๆ ตัดตน แต่ตัดใจอีกเรื่องหนึ่ง ความเห็น

ของใจ เห็นแล้วตัดใจ ตัดใจแบบในที่เห็น...น้ำ น้ำที่เป็นวัตถุยังสามารถชักเข้ามาอยู่ในนาได้ ใจที่มันตัดตนมาตรงแล้ว ตัดเข้ามาให้อยู่ในสมถกรรมฐานแล้ว นั่นนะมันตัดได้แล้ว ตัดขึ้นมาๆ เราถึงว่าเราต้องมีปัญญา มีเชาวน์ มีไหวพริบ มีความละเอียดอ่อน ดูความอ่อนไหวของใจที่มันแปรสภาพนี้ไง

นั่นนะ ถ้าจับได้มันสะเทือนเลื่อนลั่นเลยนะ เราว่าเราเป็นคนมีवासานน้อย เราไม่เคยทำอะไรได้ เวลากิเลสมันพุดนะ เรากวนอยู่ กิเลสมันจะเสียวมาตลอด มันจะเสียว เพราะความกิดบวกลบตลอดเวลาในหัวใจของเราเอง มันจะเสียวว่าเราเป็นคนอำนาจาสานน้อย เราทำไม่ได้ แต่เวลามันเจอขึ้น มันไม่ว่าอย่างนั้น มันสะเทือนไปในหัวใจ มันสะเทือนๆ มันหวั่นไหวไปหมด ขนลุกขนพอง เห็นไหม นี่การเห็นตน การจับต้องตนได้ นั่นนะเริ่มวิปัสสนาได้แล้ว การวิปัสสนานี้มันพร้อม เห็นไหม คือการเห็น การจับต้อง ถึงยกขึ้นวิปัสสนา

สมถกรรมฐานเป็นสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานเป็นวิปัสสนากรรมฐาน พอวิปัสสนากรรมฐานหมุนไปๆ สามเณรออกบิณฑบาตกับพระสารีบุตร พระสารีบุตรพาสามเณรออกบิณฑบาต ถ้าใจมันหมุนแล้ว ธรรมจักรมันหมุนอยู่ในหัวใจ ใจมันหมุนไปแล้วๆ แล้วถ้าสิ่งอะไรกระทบเข้าไปมันจะเก็บข้อมูลทั้งหมดเลย มันเหมือนกับคอมพิวเตอร์นี่ มันพยายามจูนออกไป คีย์ออกไปอยู่แล้ว มีอะไรเข้ามามันจะจับต้องจับขึ้นมาเป็นข้อมูลเข้าไป แล้วเข้าไปตรวจสอบอีกทีหนึ่ง

ใจก็เหมือนกัน สิ่งใดกระทบเข้ามา นี่เราทำใจของเรายกขึ้นระดับที่ว่าให้วิปัสสนาไม่ได้ ถ้ามันยังตัดตนอยู่ มันก็ตัดตนอยู่อย่างนั้น ถ้ามันตัดใจแล้วนี่ เห็นตนแล้วตัดตน ตัดตนเข้ามา เห็นตนจากภายใน จากตาธรรม นั่นนะ วิปัสสนามันจะเกิด เกิดแล้วมันก็เทียบเคียงเข้าไปสิ เทียบเคียงเข้าไป เทียบเคียงเข้าไป สิ่งนี้ สัจจะที่เราสดมภ์อยู่แล้ว เห็นไหม สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา “สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นมาเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดาทั้งหมด”

การเกิดเป็นมนุษย์ก็ต้องตาย แต่การตายของปุถุชน การตายของเราตายทิ้งเปล่าๆ ใจตายทิ้งเปล่าๆ นะ หายใจเข้าแล้วหายใจออกเข้ามา แล้วก็ปล่อยให้มันขาดไป ขาดไป ตายไปโดยที่ “ไม่มีประโยชน์ขึ้นมา” ทั้งๆ ที่สิ่งนี้เป็นประโยชน์ สิ่งนี้ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก นี่มันจะไม่ตายเปล่า คำว่า “ไม่ตายเปล่า” เพราะไร เพราะว่ามันเห็นการเสื่อมสภาพโดยสัจจะตามความเป็นจริง

จากภายใน การพิจารณาภายในอยู่ด้วยหลักของปัจจุบันธรรม จิตนี้ไม่มีเวลา ไม่มีมิติ เพราะจิตมันตั้งมั่น จิตนี้เป็นหนึ่ง

จิตนี้เป็นหนึ่งมันจับต้องภายในได้ชัดมาก เพราะจิตนี้ตั้งมั่น ภายในเห็นภายในเห็นภายในได้ชัด พอชัด ขณะปัจจุบันแล้วแบ่งแยกออก การแตกสลาย การแปรสภาพออก ไม่ใช่ว่าความรู้นี้ ความรู้จากภายนอกจะต้องตาย ต้องเน่า ต้องเปื่อย อันนั้นเป็นสัญญา เป็นสัญญาคือความจำได้ คือแผนที่แผนที่เป็นคนอื่นให้ มันเป็นอดีตอนาคตข้างนอก แต่อดีตอนาคตข้างใน ความคาดความหมายก็เป็นอดีตอนาคตข้างใน ไม่เป็นปัจจุบัน

ปัจจุบันธรรม ปัจจุบันของใคร ปัจจุบันของมัน ปัจจุบันนี้ ๒๕๔๒ ปีที่แล้วแต่ ถ้ารู้เดียงนี้ทันกัน ทันเลย “ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต” จะเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วยังเห็นพระพุทธเจ้าองค์ต่างๆ อีกทุกๆ พระองค์ ต้องทันกันตรงนั้นหมดเลย เห็นไหม นั่นนะปัจจุบันถึงว่าเป็นปัจจุบัน มันปัจจุบันทั้งข้างนอก ปัจจุบันทั้งข้างในแล้วยังปัจจุบันถึงธรรมด้วยนะ มันสะท้อนเลื่อนลั่นกันไปหมดเลย นี่ไง วิปัสสนาเข้าไป มันจะเห็นคุณตรงนี้ คุณของการใคร่ครวญค้นคว้าของใจของตัวเอง ใคร่ครวญออกไปตลอดเวลา ปัจจุบันนี้มันถึงแยกได้

ความแยกแตกออกไป ความแยก ความแตกออกไป ออกไปๆ พอออกไปมันก็ปล่อยวาง เห็นความแตกสลายไปเป็นไตรลักษณ์ จนสังขารความจริง จากสมมุติสังขาร เห็นไหม อันนี้คืออริยสังขาร เห็นอริยสังขาร มันแตก มันแยก มันสลายไป มันก็ปล่อยๆ ปล่อยไปเรื่อยๆ ต้องปล่อยไปเรื่อยๆ แก่นของกิเลสไม่มีสิ่งใดเหนือกว่ากัน

แก่นของกิเลส แก่นของความยึดมั่นถือมั่น แก่นของวิภวาทะ เราหมุนเวียนตายมาตลอด หมุนมา เวียนตายมา ภพชาตินี้ไม่มีที่สิ้นสุด มันยาวไกลมาก จับต้องไม่ได้ ไม่มีเงื่อนไข ไม่มีปลาย มันสะสมมาจนนับชาติไม่ได้ แล้วจะให้มันขาดง่ายๆ มันเป็นไปไม่ได้ แต่มันก็ไม่สุดวิสัย เพราะว่าอะไร เพราะธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มัชฌิมาปฏิปทา ธรรมที่เป็นกลาง เป็นกลางนี้สำคัญมาก ธรรมจักร ภาวนามยปัญญาอันยิ่งสำคัญเข้าไปใหญ่

มันเป็นกลางก็เป็นกลางไว้เฉยๆ อย่างนั้นหรือ มันต้องวิปัสสนาขึ้นมา แล้วต้องเป็นกลางพอดี เห็นไหม ปัจจุบันธรรม ความเห็นที่เที่ยงตรงพอดีอีก ปัจจุบันธรรมมันเกิดขึ้นจากไหน? จากหัวใจที่ลุ่มๆ ดอนๆ นั่นละ จากหัวใจที่จำต้องแล้วกระเสือกกระสนมา ล้มลุกคลุกคลานมา แต่

มันต้องยืนตัวขึ้นมาได้ ยืนตัวขึ้นมาได้เพราะว่าการใคร่ครวญของเรา การมีสติสัมปชัญญะของเรา ต้องมีสติมีสัมปชัญญะ มันมีความละเอียด มีความเกรงกลัวในความคิดยิบๆ ในหัวใจนั้นนะ มันเศร้ามันหมองอยู่ข้างใน มันจะเศร้าหมอง มันไม่ยอมรับเข้ามา

แล้วมันผลัดออกไปมันก็สะอาดเข้ามาสิ สะอาดเข้ามา วิปัสสนาเข้าไปมันก็ต้องลงตรงกลางนั้น มันปล่อย มันปล่อย มันปล่อยหลายๆ ครั้งเข้าใจ พอปล่อย มันจะว่าง ความว่างอันนี้เฝ้าที่บอกว่า ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ นั้นเป็นอย่างหนึ่ง นั้นเป็นผลของสมถกรรมฐาน การวิปัสสนาแล้วว่างออก วิปัสสนาแล้วปล่อยวางๆ นี่เป็นความว่างที่เกิดขึ้นมาจากการวิปัสสนา

การวิปัสสนามันก็ปล่อยว่าง ความว่างอันนี้ต่างกัน ต่างกันจากที่เมื่อก่อนนี้มันเป็นสมถกรรมฐานที่มันว่างแล้ว สิ่งที่เป็นเชื้อเป็นโรคอะไรของเรามันก็ยังอยู่ของเรา เห็นไหม คนรู้จักตน แต่ตนยังคัดคนแก้ไขตนไม่ได้ แต่ขณะนี้เราวิปัสสนามาแล้ว คนรู้จักตน เห็นตน แล้วก็ใคร่ครวญตน พอใคร่ครวญตน ตนสะอาดขึ้นมา

คนเราเจ็บไข้ได้ป่วยเข้าไปหาหมอเนี่ย หมอนิดยา นิดยามาอยู่ รักษาเราอยู่ ความเจ็บปวดในใจนั้นต้องน้อยลงๆ มันเกือบจะเป็นปกติ ถ้าเป็นปกติถึงออกจากโรงพยาบาลได้ นี่ถ้าใจเราเข้าโรงพยาบาล เราเจ็บไข้ได้ป่วย ใจนี้ก็เหมือนกัน การวิปัสสนาญาณขึ้นมา วิปัสสนาใจ วิปัสสนาในกายกับจิตนั้นด้วยปัจจุบันธรรม

เพราะจิตต้องสงบด้วย เพราะใช้มันเข้าไป จิตมันจะเสื่อมสภาพลงไป พอเสื่อมสภาพ การวิปัสสนามันก็คลอนแคลน คลอนแคลนเพราะไร เพราะอำนาจของสมถะมันอ่อนตัวลง มันต้องใช้ อำนาจของสมถะยกขึ้นมา ดันขึ้นมา ดันขึ้นมาเพื่อให้หัวใจนี้ไม่ตกลงไปเป็นโลกียะ ให้มันยกขึ้นมาเป็นโลกุตตระ อำนาจของใจ อำนาจของการยกขึ้น ยกขึ้นมาวิปัสสนาจะหมุนไป หมุนไปเพราะ อำนาจของสมาธิมีเป็นพื้นฐาน

มรรค สัมมาสมาธิเป็นองค์สุดท้ายของในมรรค ๘ ความดำริชอบเป็นองค์แรก ความเพียรชอบ การงานชอบ แต่สัมมาทิฐิกับสัมมาสมาธิ ความเห็นคือปัญญา กับสมาธิที่อยู่ข้างหลังหมุนขึ้นมา ยกขึ้นมา ยกขึ้นมา นี่ความใช้งานไปมันจะกั๊กกร่อนไป ทุกอย่างต้องกั๊กกร่อน ต้องเสื่อมสภาพ

จิตนี้ก็เหมือนกัน การใคร่ครวญ การใช้หลักของสมาธิไป สมาธิต้องอ่อนตัวลง เราต้องเพิ่มเสริมเพิ่มขึ้นมา วิปัสสนาแล้วถ้ามั่นป่อยๆ แสดงว่าอันนั้นใจเราใช้ได้ สมาธินี้หมุนไปพอพลังงานนี้มันเป็นไปได้โดยอัตโนมัติ มันพอของมันอัตโนมัติ มันหมุนไปพอจังหวะ เห็นไหม สติควบคุมไปพร้อม แต่ถ้ามั่นไม่ขาด ต้องปล่อยกลับมาที่พุทโธ กลับมาสร้างสมาธิขึ้นมา สร้างขึ้นมา มรรคองค์สุดท้ายนี้ให้หมุนขึ้นมา หมุนให้มรรคนี้ขึ้นมาด้วยอำนาจที่ว่าพลังงานนี้พอขึ้นมา มันก็เป็นงานเข้าไป

นั่นนะเหมือนกัน วิปัสสนาเข้า บ่อยเข้า เห็นผลเข้าไปเรื่อยๆ คนที่เจ็บไข้ได้ป่วยแล้วจะเริ่มหายจากไข้ มันต้องพอใจ มันต้องรู้ตัวมันเองสิ เราเจ็บปวดอยู่ แล้วความเจ็บปวดจางออกไปจากเรา ปล่อยออกไปจากความเจ็บปวดจากมาก มันทุเลาลงๆ ความทุเลาอันนั้นเราเห็นผลไหม? เราต้องเห็นผล วิปัสสนาก็เหมือนกัน เห็นผล แต่กิเลสมันก็อยู่ในวงวิปัสสนา มันปล่อยแล้ว มันแว้งว้าง กิเลสนี้มันไม่เคยเจอธรรม ความเห็นใดๆ ไม่เคยเจอ ไม่เคยเห็น ความเห็นที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ อันนี้คือความไม่รอบคอบ

ความไม่รอบคอบ พอวิปัสสนาเข้าไปแล้วปล่อย พอปล่อยเข้าไปก็ว่า “เข้าใจว่า” เห็นไหม เพราะมันประหลาดอยู่แล้ว มหัศจรรย์อยู่แล้ว ทำให้เสีย เสียหมายถึงว่า มันไม่ก้าวเดินต่อไป มันไม่สมมุติเจตปหานใจ ใช้นี้ไม่หายขาด พอใช้นี้หาย พอเริ่มทุเลาลง เราก็นึกว่าใช้นี้หายแล้วไง เราคิดว่าโรคของกิเลส โรคของสังโยชน์ โรคของกิเลสที่มันผูกมัดอยู่ที่นี่ นึกว่ามันปล่อยแล้ว

นึกว่า ความนึกว่ามันไม่เป็นปัจจัตตัง ความนึกว่า เห็นไหม ความคาด ความหมาย มันไม่เป็นปัจจัตตังๆ มันรู้ขึ้นมา รู้ด้วยความล่งเลงสัย ความหมายก็หมายด้วยความล่งเล นี่คาดหมายผู้ใดค้นเคาธรรมต้องได้ธรรมะคันธระมะเดา แม้กระทั่งเราวิปัสสนามานะ เราเดินตามแผนที่เครื่องดำเนินขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ประทานวางไว้ เราก็ก้าวเดินตามมา เรายังมาคาดหมายได้อย่างไร คูสิ นี่คือกิเลส นี่คือกิเลสที่ทำให้ใจเราไขว้เขวไป ไม่ใช่ธรรม

ธรรมจะตรงแน่วอยู่ตลอดเวลา ๒,๐๐๐ ปี ๕,๐๐๐ ปีก็ยังตรงแน่วอยู่อย่างนี้ เพียงแต่ว่ากิเลสในความที่ว่าไม่เคยพบธรรมใจ ไม่เคยสัมผัสสิ่งที่เป็นประเสริฐมหัศจรรย์ มันสัมผัสแต่สิ่งที่ว่าเคยใจ ความคาด ความหมาย ความชิงสุกก่อนห่าม ความอยากรู้อยากเห็นก่อน นั่นนะ พอเข้ามาวิปัสสนา มันมีองค์ของสมาธิด้วย องค์ของความว่างอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว มันก็เลยเคลิบเคลิ้มว่าเป็นผล นั่นนะ ความเสียหายจากการวิปัสสนาอย่างนี้ก็มี แล้วจะทำให้ดวงใจดวงนั้น ก้าวเดินไปไม่ถึง

จุดหมายปลายทางไง ถึงว่า ต้องไม่ประมาท ไม่ประมาททั้งชีวิต ไม่ประมาททั้งการประพฤติปฏิบัติ ไม่ประมาททั้งว่าจิตนี่จะเป็นผลด้วย ต้องพิจารณาเข้าไป เข้าเข้าไป

การขาดนี้ ในหลักสัจธรรมของพระไตรปิฎกว่าไว้ว่า “คังขันขาด” ฟังสิ! มันขาดออกไป เหมือนกับขันนี้ขาดออกไป แต่การขันขาดนี้ มันเป็นเรื่องที่เราคาดเราหมาย แต่ขณะที่มันขาดจริงๆ เลยนะ มันขาดออกไปเหมือนกับว่าที่ๆ ความเห็น ว่า โอ๊ะ! ขาดออกไป รู้ บังคับตั้ง ขาดเลย วิปัสสนาเข้า เวลาพิจารณาเข้าไปในปัจจุบันพร้อมกันหมด ปัจจุบันเหมือนกันหมด มัชฌิมา หลุดออกเลย สังโยชน์ขาดทันที ขาดทันทีเลยนะ แต่เพราะความว่างเป็นความว่างเฉยๆ แต่ความขาดทันทีมันจะรู้ขึ้นมาจากดวงใจดวงนั้น สัตว์พศปรามาตไม่เกิดอีกแล้วไง ความลุ่มลุ่มเป็นไปไม่ได้ นี่ความตรงแนว มันจะตรงแนวเข้าไปในหลักสัจจะอันนั้นเลย

อจลศรัทธา เกิดขึ้นจากใจดวงนั้นแล้ว จากการวิปัสสนา ที่ว่าเดินตามให้เห็นคุณการเกิดของเรา เห็นคุณที่เราพบพระพุทธศาสนา เห็นองค์สามเณรน้อยที่ว่า ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์ อันนั้นเป็นกำลังใจไง แล้วเราก็ก้าวเดินตามขึ้นมา เพราะอายุพรรษาเรา อายุของเรานั้นเกินนั้น ทำไมเราเวลาน้อย เราทำไมด้อยค่าขนาดที่ว่าไม่สามารถจะทำได้เหมือนกับสามเณรน้อยที่เป็นพระอรหันต์ไปข้างหน้านั้น

เพราะว่า ท่านพยายาม มุมานะของท่าน มุมานะของท่าน เห็นไหม ทำไมเด็กแค่นั้น เราสงสัยกันว่าเด็กแค่นั้นมีความรู้อย่างนี้ได้อย่างไร เด็กนี้มันเป็นภพปัจจุบันที่ว่าเป็นสามเณรน้อยนี้ แต่ดวงใจข้างในร่างของเด็กนั้นมันไม่เป็นเด็กหรอก ถ้าดวงใจในร่างของสามเณรน้อยนั้นไม่เข้มแข็ง ไม่มองจากลำหญาเป็นอาชาไนย จะชำระกิเลสได้อย่างไร การชำระกิเลสไม่ใช่ของเล็กน้อยเลย นั่นนะ เด็กมันเด็กแต่เปลือก เด็กแต่ของข้างนอก แต่ในหัวใจนั้นไม่เด็ก ถ้าเด็กความคิดอย่างนั้นเกิดขึ้นมาได้ ทำไมสอนพ่อสอนแม่ได้

มีนะ มีเณรอยู่องค์หนึ่ง ที่ว่า เกิดมา แม่เป็นนางภิกษุณี แล้วเกิดในท่ามกลางศาสนา นั่นนะ ออกบวชตอนเป็นเด็กเหมือนกัน แม่มาเจอลูกไง เห็นสามเณรน้อยมา คิดถึงแต่ลูก ลูกออกไปประพฤติปฏิบัติจนเป็นพระอรหันต์แล้ว แต่แม่ยังห่วงอยู่ ยังอาลัยอาวรณ์ลูกอยู่ พอเห็นสามเณรน้อยมานี้ “โอ้! ลูกเรามาแล้ว” ด้วยความคิดถึง ด้วยความรัก จะเข้าไปหาลูกไง เรียก “ลูกๆ”

สามเณรน้อยเป็นพระอรหันต์ ถ้าเราโง่โง่ไปกับแม่นั้น แม่นั้นจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย คุณเณรแม่นะ เป็นลูกเป็นแม่กันมาตั้งแต่เมื่อไหร่ เป็นลูกเป็นแม่มาตั้งแต่ตอนเกิดนั้นใช้ไหม

แต่ขณะที่ยังบวชแล้ว เพราะแม่นี้ก็เป็นนางภิกษุณี เป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะบวชในศาสนาแล้ว สามเณรนี้ก็บวชในศาสนาแล้วก็ต้องเชื่อในธรรมวินัย พ่อแม่มันเป็น สมมุติสัจจะ ขาดไปแล้ว นี่เป็นบัญญัติ บัญญัติว่าธรรมและวินัยนี้เป็นศาสดาของเรา แต่สมัยนั้น พระพุทธเจ้ายังอยู่ก็ต้องถือพระพุทธเจ้านี้เป็นบิดา เป็นที่พึ่งที่อาศัย

เอ็ดไป แม่เสียใจมาก ว่าทำไมลูกไม่รักเรา มีความน้อยเนื้อต่ำใจใจ ถ้าอย่างนั้น ลูกไม่รักก็ ไม่รักตอบ มีความมานะขึ้นมา เกิดมานะ เกิดความจงใจขึ้นมา กลับออกไปประพฤติปฏิบัติ จน สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งแม่ทั้งลูกเลย

นี่ไง ย้อนกลับมาที่ว่า เด็กๆ ในร่างกายเด็กๆ แต่หัวใจสามารถสั่งสอนแม่นะ สั่งสอนเป็น เครื่องกระทบให้แม่ได้คิด ได้วิปัสสนา ได้ย้อนยกใจขึ้นมาวิปัสสนา เอาใจนี้พ้นออกไป พอพ้น ออกไปจากกิเลสแล้ว ใจดวงนั้นเป็นธรรมขึ้นมาแล้ว อะไรมันจะวิเศษเท่านั้น จะมีสิ่งใดวิเศษ เท่ากับใจที่ถึงธรรมแล้ว จากที่ว่า เมื่อก่อนนั้นฝึกฝาคิดถึงลูก คิดถึงนั้นนะ ความคิดนั้นไม่มี จาก เดิมที่บวชเป็นภิกษุณีก็เป็นภิกษุณีแต่รูปภายนอก แต่หัวใจนั้นก็ยังคงคิดถึงอยู่ตลอดเวลา นี่กิเลสเผา ลนอยู่ไม่รู้สึกรู้สิดำ แต่คิดว่าอันนั้นเป็นคุณ

นี่เป็นแม่ เป็นผู้ที่มีอายุพรรษามากกว่า เด็กที่คลอดลูกมาเป็นสามเณรน้อย แต่สามเณร น้อยยังสามารถรู้ใจได้ แล้วสามารถสอนได้ หมายถึงว่า ถ้ายังโง่โง่โง่โง่อยู่ แต่เณรนั้นเป็น พระอรหันต์อยู่แล้ว มันพ้นไปแล้ว ธรรมนั้น ดวงใจนั้น แน่นนอนอยู่แล้ว แต่จะให้แม่พ้นด้วย พอ ให้แม่พ้นด้วยก็ต้องใช้คำพูดที่ว่าให้แม่ได้คิดใจ “ไม่ใช่ลูก ไม่ใช่แม่กัน เป็นลูกเป็นแม่กันมาตั้ง เมื่อไหร่ เดี๋ยวนี้เป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยกันทั้งนั้น” ย้อนกลับไป พอ ย้อนกลับไป ได้กลับไปคิด พอกิเลสออกไปจากใจ แม้ก็เป็นธรรม ลูกก็เป็นธรรม ธรรมในหัวใจ แต่ละดวงที่ว่า อุตตา หิ อุตตโน นาโถ ต้องแก้มาจากภายใน

แล้วนี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไมไม่เมตตา ไม่รักพวกเรา ไม่รักบริษัท ๔ ใจ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ทำไมจะไม่อยากจะแก้ไขให้พ้นไป อยากจะให้พ้นออกไป แต่ วิธีการอย่างนั้นมันไม่ใช่วิธีการชำระกิเลสใจ วิธีการชำระกิเลสมันต้องทุกดวงใจต้องสมบุณสมบัน เอาอยู่นี่ไง อาศัยโลกอยู่ที่อาศัยไปเฉยๆ ใจ แต่กิเลสมันอาศัยหัวใจเราอยู่ด้วยใจ กิเลสที่พาอาศัย หัวใจเราอยู่ ทำให้เราทุกข์เราร้อนอยู่ เราต้องเห็นโทษของกิเลสสิ เราเห็นโทษของกิเลส เราก็ดึงว่า เคารพธรรมใจ

ถ้าไม่เห็นคุณ จะไม่เห็นโทษ เห็นโทษแล้วถึงจะเห็นคุณ

คุณหรือโทษที่เกิดในใจของเรา มีโทษส่วนหนึ่ง มีคุณส่วนหนึ่ง นี่มรรคหยาบ ต่างจากที่ว่าไม่เคยเห็นคุณ เห็นโทษเลย ไม่เคยเห็นคุณ ไม่เคยเห็นโทษ ก็ชีวิตนี้ก็สักแต่ใช้ชีวิตไปชาติหนึ่งๆ เกิดขึ้นมา หายใจเข้า หายใจออก ตายทิ้งเปล่าๆ ไปชาติชาติหนึ่งเท่านั้นเอง แล้วที่ว่าจะไม่เกิดอีกเป็นไปไม่ได้

พระพุทธเจ้าวางประธานไว้ พระพุทธเจ้าตาใสๆ ตาของพระพุทธเจ้านี้ทะลุหมดทุก ๓ โลกธาตุ โลกนอก โลกใน ปิดตาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้เลย แล้วว่าตายแล้วไม่เกิดนี่เป็นไปไม่ได้ ตายแล้วต้องเกิดอีก แล้วถ้าหายใจทิ้งเปล่าๆ ตายแล้วก็ต้องไปเกิด ไปเกิดอีกนั่นนะ ความคิดหยาบๆ มรรคหยาบไม่มีมรรคเลย แล้วก็มีมรรคหยาบๆ เห็นไหม กามคุณ ๕ เกิดมาแล้วพบพระพุทธศาสนา ใจเจริญขึ้นมาไง ใจเราเจริญขึ้นมา เห็นคุณค่าของการเกิดขึ้นมาพบพระพุทธศาสนา นี่มรรคหยาบๆ

แล้วก็มรรคหยาบ พอถ้าคิดตรงนี้ปั๊บมันก็จะไม่ก้าวเดิน “โอ้! เราดีกว่าคนทั่วไปแล้ว เราดีกว่าคนที่เขาไม่เข้ามาในศาสนา เราเข้ามาในศาสนา เรามีมรรคแล้ว เราเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าแล้วไง” นี่มรรคหยาบมันข้ามมรรคละเอียด ถ้าความคิดมันยังหยาบอยู่ มันเข้าถึงความละเอียดไม่ได้ มรรคหยาบถึงข้ามมรรคละเอียด พอมรรคหยาบๆ มันก็ทำให้เราเข้ามา นี่ศรัทธา

แล้วพอยกขึ้นท้อจลศรัทธาละ ยกขึ้นท้อจลศรัทธา วิปัสสนาจนเห็นธรรมนั่นนะ มรรคละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ มรรคนี้ต้องละเอียดขึ้นไปเรื่อยๆ ความละเอียดของมรรคขึ้นไปนี้ จนจับต้อง จนวิเคราะห์วิจารณ์ไม่ได้นะ จนพูดไม่ได้ จนผู้ที่ผ่านพ้นไปที่มีดวงตาเห็นธรรมที่เป็นธรรมในหัวใจล้วนๆ นะ เวลาสื่อกันด้วยความหมายต้องเป็นอย่างนี้ สิ่งที่มาในพระไตรปิฎกนี้เป็นสมมุติสัจจะ

สมมุติที่ว่าสมมุติกันเพื่อเทียบเคียงมาให้พวกเราที่ตามืดตาบอดให้เข้าใจ ให้เข้าใจ ให้เห็นวิธีการ เป็นบุคลาธิษฐานเพื่อเราจะเข้ามา ความละเอียดอ่อนที่ว่าธรรมที่ละเอียดอ่อนในใจนี้ เข้ามาที่ใจเรา เห็นไหม จากมรรคหยาบข้ามมรรคละเอียดแล้วเรา สิ่งที่เราเข้ามาแล้ว เราจับต้องแล้ว มันเป็นมรรคอริยสัจจัง ถูกต้อง ทาน ศีล ภาวนา ขณิกะ อุปจาระ อัปปนา แล้วถ้าวิปัสสนาละ วิปัสสนานี้แสนยากเลย แสนยากตรงไหน? ตรงที่ยกขึ้นวิปัสสนามันต้องมีพื้นฐานของใจ

งานทุกอย่าง ของทุกอย่างนี้ต้องสร้างบนโลก ดันไม่เกิด เกิดบนโลกนี้ วิปัสสนาจะลอยมาจากไหนถ้าไม่มีสมถกรรมฐาน ถ้าไม่มีสมถกรรมฐานจะเอาไปวิปัสสนาได้อย่างไร แต่กรณีจะแตกปลีกย่อยไปก็แค่ปัญญาอบรมสมาธินั้น มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา แต่มันต้องเข้าไปถึงจุดหนึ่ง มันก็จะเข้าหลักอันเดียวกัน แต่มันเดินมาคนละสายทาง แต่ต้องเข้าหลักอันเดียวกัน

ในมุตโตทัย หลวงปู่มั่นบอกไว้แล้ว ถึงจุดแล้วต้องมรรคสามัคคีเหมือนกันทั้งหมด จะเตวิชโช จะสุกขวิปัสสโก จะต้องเข้าทางเดียวกัน จะรวมมรรคอริยสัจจนี้ ภาวนามยปัญญาคะหมุนรวมตัวเหมือนกันหมด แล้วไปแยกส่วนเอาที่อำนาจาสนาบารมีของแต่ละบุคคลที่การสะสมบุญกุศลมา อันนั้นมันเป็นวาสนาบารมี มันแยกประเภทออกไปตรงนั้น แต่ก่อนจะเข้ามาตรงนี้ต้องมาประคูนที่เท่านั้น ต้องภาวนามยปัญญานี้หมุนเข้ามาตรงนี้เท่านั้นเลย มรรคละเอียดถึงจะเกิดขึ้นได้ไง

เราถึงว่าเกิดขึ้นแล้ว ก็เลสมันแปลกประหลาดตรงนี้นะ แปลกประหลาดตรงที่ว่า จะทำมันก็ไม่ให้ทำ แต่มันจะว่า “สิ่งนั้นไม่มี มรรคผลนิพพานไม่มีแล้ว เราจะทำไปจะเสียเวลาเปล่า” ทำไปแล้วก็ว่า พอทำพอวิปัสสนาเข้าไปก็ “ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น” ทำให้หลงไหลไปอีกเห็นไหม นี่จะทำมันก็ไม่ให้ทำ แต่พอทำขึ้นมาแล้วจิตนี้เป็นมรรคหยาบๆ มันก็ให้ติดตรงนั้นอีกเห็นไหม “เราประเสริฐกว่าเขา เราดีกว่าเขา”

มานะ ๕ ตัวเสมอเขา สำคัญว่าเสมอเขา อันนี้ก็เป็นมานะทิฐฐิขึ้นมาแล้ว ถึงเสมอเขาเราก็ไม่ว่าเสมอเขา ต่างคนต่างทำขึ้นไป ถึงเสมอกัน มันเสมอหรือไม่เสมอนี้มันเป็นสัจจะความจริง น้ำที่มันปรับระดับขึ้นเสมอกันมันก็เป็นน้ำของมันอยู่อย่างนั้น แต่คนที่ให้ค่ามันคือใคร? นี่ก็เหมือนกัน เราเสมอเขาไปให้ค่า มันก็ทำให้เราเนิ่นช้า ให้ค่านี้มันต้องใช้พลังงาน เหนื่อย ความเหนื่อยใช้พลังงานเปล่าประโยชน์ไปโดยความคิดอันหนึ่งนี่ ใครโง่ใครฉลาด เราใช้พลังงานให้เราเหนื่อย เราเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ นี่มรรคหยาบๆ

แล้วทำไมไม่ยกขึ้นละเอียดขึ้นไป เราจะก้าวเดินไปทางไหนกัน เราต้องก้าวเดินขึ้นไป ก้าวเดิน เห็นไหม ก้าวเดินออก หัวใจอยู่ในตรงอกนี่แหละ มันเคลื่อน มันคิดออกไป มันวิปัสสนาออกไป นี่คือการก้าวเดินออกไป ถ้าไม่มีการก้าวเดินออกจากใจตัวนี้ ใจนี้ไม่ได้คิดออกไป

วิปัสสนา คิดจากไหน คิดที่แรกคิด ความคิดของโลก คิดเอาทุกข์เข้ามาใส่ตัว หลวงปู่ดูลย์ว่าไว้ เห็นไหม ความคิด คิดกว้างโลกมา ความคิดนี้เป็นสมุทัย อยากจะหยุดความคิดก็ต้องใช้ความคิด แล้วเวลาวิปัสสนาก็ต้องใช้ความคิด แต่คิดอันแรกนี้เป็นสมุทัย อันนี้ผิด

ความคิดอันนี้ผิด แต่ความคิดที่ว่ามีพื้นฐานของสมถกรรมฐานแล้ว แล้ววกขึ้นวิปัสสนา อันนี้ก็เป็นการคิด แต่ความคิดอันนี้มันมีสมถกรรมฐานมารองรับไว้ มืดมัวของสมาธิองค์สุดท้าย ขึ้นมาแยกออกจากโลกียะคือความยึดมั่นถือมั่นนั้น แต่มันก็ใช้สังขารนี้คิดเหมือนกัน ถึงมันเป็น มรรคใจ นี่มรรคละเอียด

ถ้ามรรคมันจะละเอียดขึ้นมาจากกลางหัวใจของเรา เราก็มาสงสัยในมรรคเราละ มันจะถึง มรรคที่ว่าละเอียดที่ขึ้นไป “มรรคหายๆ ฆ่ามรรคละเอียด” มรรคหายๆ หมายถึงว่า ความคิด พื้นฐานเริ่มแรก มรรคกลางๆ วิปัสสนาหมุนไปแล้ว วิปัสสนาหมุนขึ้นไปแล้ว มรรคที่ละเอียด ละเอียดจนละเอียดอ่อน จนเป็นนามธรรม จนธรรมจักรนี้หมุนไป ความหมุนไปของมรรคอัน ละเอียดนี้มันฆ่าไป มันฆ่ากิเลส มันตัดกิเลส ความตัดกิเลสที่มรรคละเอียด มันจะเกิดขึ้นมาจาก ไหน? มันจะเกิดขึ้นจากเราพยายามวิเคราะห์วิจัย พยายามเฝ้าดูใจของตัวเอง เฝ้าดูกิเลส เพราะกิเลส มันอยู่ที่ใจ เหมือนกับว่ากิเลสมันอยู่ที่ใจ เราต้องเฝ้าดูตรงนั้นใจ

จอมปลวก เห็นไหม จอมปลวก สิ่งที่อยู่ในจอมปลวกนั่นคืออะไร แล้วมันจะออกมาทางตา จมูก หู ลิ้น กาย ใจรูหนึ่ง เราต้องเฝ้าดูตรงนั้น พื้นฐานอยู่ตรงกลางจอมปลวกนั่น พื้นฐานของ กิเลสมันอยู่ที่ใจนั้น จอมปลวกนี้แค่มาครอบคลุมไว้เฉยๆ นั่นนะ วิปัสสนาจะเข้าไปตรงนั้น มัน ละเอียดอ่อนเพราะว่ามันอยู่ตรงกลาง มันต้องนิ่งมาก ตรงกลางกับกลางเท่ากัน มัชฌิมามันถึงว่า มัชฌิมาปฏิบัติ

มัชฌิมาของพระพุทธเจ้ามันเป็นปัจจุบันธรรมทั้งหมด สะเทือนถึงองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ สะเทือนถึงพระอรหันต์ทุกๆ พระองค์ แล้วมันสะเทือนถึงใจดวง ที่ว่า ขณะที่เข้าถึงมัชฌิมาอันนั้นใจ เข้าถึงธรรมตรงนั้นแล้วสะเทือนกัน มันถึงเป็นวิมุตติใจ วิมุตติสุข

วิมุตติที่ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วเสวยวิมุตติสุขมานานไหน แล้ว เสวยจนคิดว่าเป็นไปไม่ได้ที่คนจะรู้เท่าธรรมอันนี้ได้ มันละเอียดอ่อนขนาดนั้น ทั้งๆ ที่ปัญญา ละเอียดอ่อน แล้วปัญญาที่ประพาศปฏิบัติมาเพื่อจะสั่งสอนโลก แต่เวลาพอมาเจอเข้า “มันจะสั่ง สอนได้อย่างไร มันจะเป็นไปได้ได้อย่างไร” แต่ทำไมวางศาสนาไว้ ทำไมจนมีปัญญาคือ ทำไมจน มียสกุลบุตรมา ทำไมจนมาปัจจุบันนี้มีหลวงปู่มั่นเป็นองค์เอก เป็นผู้ดำเนินตามมา หลวงปู่มั่น หลวงปู่ขาว หลวงปู่แหวน ตามมาๆ ตามมาตลอด นี่มันทำได้

แล้วสามเณรในครั้งพุทธกาลก็ยังว่าเป็นสามเณรน้อย ยกสามเณรน้อยขึ้นมาให้เห็นว่า ให้เรามีกำลังใจ เราไม่ใช่เด็ก เราเป็นผู้ใหญ่ แล้วแถมเป็นนักบวชอีกต่างหาก เณรก็เป็นนักบวช แต่เณรก็ยังเป็นผู้น้อยอยู่ เป็นเด็กอยู่ ถึงว่าใจของเณรไม่ใช่เด็ก พระอรหันต์น้อยได้อย่างไร ร่างของเณรต่างหากคลุมหัวใจที่ประเสริฐดวงนั้นอยู่ แต่ใจของเรามีความทุกข์ เราต้องเอามันเป็นครู ใจ เป็นครู เป็นเครื่องดำเนิน มีครู มีแบบ มีอย่าง มีแบบอย่างจะให้เราประพฤติปฏิบัติตาม มันก็มีกำลังใจ

กำลังใจคนมันลอยมาจากฟ้าหรือ กำไลใจเกิดขึ้นจากเราคิดเองอย่างหนึ่ง กำไลใจจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชีวิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างอย่างหนึ่ง ชีวิตของครู บรมครู เป็นพระอรหันต์องค์แรกของโลก เป็นผู้เจาะเปลือกไขไปองค์แรกของโลก แล้วก็มีสาวกตามไปๆ เป็นพยานต่อกันตลอดเวลา

จนมาปัจจุบันนี้ อาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็เป็นยืนยันตลอดเวลา “มรรคผลนิพพานมีอยู่ มรรคผลนิพพานมีอยู่” ขาดแต่หัวใจที่จะก้าวเดินตามธรรมนั้นเท่านั้นเอง เพราะมรรคผลนิพพานนี้มันอยู่ที่ใจ ใจนี้สำเร็จได้ เป็นพระอรหันต์ได้ เป็นที่ใจ สามเณรน้อยอายุ ๗ ขวบ แต่ใจเป็นพระอรหันต์ เห็นไหม ประเสริฐขนาดไหน แล้วมีความเห็นขนาดสอนแม่ได้ ทำให้คุณประโยชน์ให้แม่สำเร็จตามไปได้ แล้วนี้ครูบาอาจารย์ก็เหมือนกัน

ครูบาอาจารย์ของเรา เวไนยสัตว์ เนยยะ หมายถึงผู้ที่ก้าวดำเนินได้ สมัยนั้น มันสมัยของผู้ที่รู้ตาม ผู้ที่ปฏิบัติธรรม รู้เร็ว เห็นเร็ว เป็นไปได้ เพราะวาสนาเกิดสหชาติกับพระพุทธเจ้า แต่เราสหชาติกับศาสนา กึ่งกลางพุทธศาสนา ศาสนาเจริญมาก เราก็สหชาติ เราเกิดมาทันนะ ทำไมเราจะไม่มีวาสนาบารมี เราต้องมีวาสนาบารมี มันจะน้อยไปไหน น้อยจะมานั่งประพฤติปฏิบัติอยู่ที่นี่หรือ

วาสนาเราอันนั้นเป็นอันหนึ่ง แต่ความจงใจ การให้กำลังใจตัวเองสิ การให้กำลังใจเปรียบเทียบกับออกไปจากข้างนอก แล้วก็จะให้กำลังใจไม่ได้ก็เปรียบเทียบกับกลับมาที่ทุกข์เรา ทุกข์อันนี้มันต้องสิ้นซากได้ ทุกข์ในหัวใจ เห็นไหม ชีวิตนี้ต้องดับได้ แต่ดับแบบเย็น ดับแบบนิพพาน ไม่ใช่ชีวิตนี้ต้องดับได้ด้วยการตาย ถ้าชีวิตนี้ดับได้ด้วยการตาย เรายังจะต้องเกิดต้องตายไปอีกตลอดไป

ถ้าชีวิตนี้ดับได้ด้วยการสิ้นกิเลส ชีวิตนี้ดับได้ด้วยการเป็นวิมุตติสุข ชีวิตนี้ต้องดับ เกิดได้ ต้องดับได้ แต่ต้องดับด้วยภาวนามยปัญญา ดับได้ด้วยอำนาจในความคิดของใจนี้ ดับได้ด้วยหัวใจ หัวใจต้องดับมัน หัวใจต้องดับกิเลสให้ได้ ดับในหัวใจนี้ แล้วหัวใจนี้เป็นธรรมขึ้นมา เห็นไหม ไม่ใช่ให้ปล่อยให้ตายไปเองไง ปล่อยให้ตายไปเอง เกิดแล้วต้องตายแน่นอน

นี่เป็นแผนที่ เป็นสิ่งที่คุยกัน เป็นสิ่งที่ป็นสัญญาจำได้หมายรู้ กับที่ว่ามันเกิดขึ้นมาแล้วเราจะดับมันเอง เราดับเองให้ดับไปจากหัวใจ ให้กิเลสสิ้นซากไปจากใจ ไม่ใช่ตาย เกิดแล้วตายนี่... เกิดแล้วดับ ดับกิเลสทั้งหมด แล้วใจนี้ถึงธรรมตลอด

พอถึงธรรมนี้ มันเป็นวิมุตติ วิมุตติสุขนี้มันจะพูดกันได้อย่างไร มันเป็นวิมุตติ สิ่งที่เป็นวิมุตตินี้ต้องให้ใจนี้สัมผัสเอง พอใจนี้สัมผัส มันอ้อ! เหมือนกันหมด มันเป็นเมืองพอ เมืองที่ไม่ต้องพูดกับใคร เมืองที่ไม่ต้องให้ค่า เมืองที่ไม่มีค้อยค่า เป็นปัจจุบันธรรม สะเทือนกันถึงพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ สะเทือนกันไปหมด ใน ๓ แดนโลกธาตุ แม้แต่สิ่งๆ ในจิตวิญญาณในโลก ๓ โลกธาตุนี้ ก็ต้องการใจประเภทนี้ไง ใจของประเภทนี้ ใจของผู้ที่เข้าถึงธรรม แล้วรู้ธรรมเหมือนกันไง ถึงได้สอนกับหัวใจได้เป็นเนื้อหาบุญของโลก เป็นผู้ที่ป็นเนื้อหาบุญของโลก เป็นที่การชื่นำ

การเห็นกิเลส เลียนหนามของใจ เลียนหนามที่เป็นของโลกนี้เราเดินไป เราว่าไม่มีเลียน ไม่มีหนาม เรายังเดินตำมันได้ แต่เลียนหนามของใจ ใจนี้เป็นนามธรรม เลียนหนามนี้ต้องป็นนามธรรมด้วย แล้วเอาอะไรไปลูบเลียนหนามนั้น เลียนหนามของใจมันป็นนามธรรม แล้วมันทิ่มลงที่ใจ มันเจ็บปวดแสบร้อน

โลกธรรม ๘ ใจ การนิินทา การสรรเสริญนินทา การสรรเสริญ การสรรเสริญมีแต่ความสุขมาก มีความพอใจ แต่เวลาเรานิินทาขึ้นมา เปรียบเหมือนเสาเข็มทั้งเสาเข็มทิ่มไปในกลางหัวใจ เวลาการสรรเสริญก็แค่ความอุ่นใจ แค่ความพอใจนิดหน่อย แต่เวลานิินทาขึ้นมา เหมือนเสาเหมือนหลัก เหมือนกับที่ปักไปที่กลางใจ แล้วเลียนหนามของใจมันเกิดของใจมันเอง แล้วมันปักทำให้ใจเจ็บปวดแสบร้อนเอง แล้วเราสามารถถอนได้หมดใจ สามารถถอนได้หมด สามารถจับต้องได้ด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ถ้าอย่างอื่นไม่มี

จากที่ว่าจิตเป็นสมาธิๆ ขึ้นไป จับต้องได้ ทำได้ จนสิ้นไปจากใจของผู้ที่ปฏิบัติ นั้น ไม่ใช่สิ้นไปจากใจของคนอื่น สิ้นไปจากใจของคนอื่นมันก็เป็นสมบัติของคนอื่นเขา สิ้นไปจากใจของ

เรา ใจของผู้ที่ปฏิบัตินั้น ต้องว่าต้องได้ กำลังใจมันจะเกิด เกิดตรงนี้ไง กำลังใจจากครูบาอาจารย์ อย่างหนึ่ง กำลังใจจากเราอย่างหนึ่ง ถ้ากำลังใจมี สิ่งใดๆ ในโลกนี้ ทำต้องผ่านพ้นหมด

สิ่งที่ว่าเราทำกันไม่ได้ เพราะว่ามันอ่อนแอเกินไป ถ้ามันเข้มแข็งขึ้นมาต้องทำได้หมดเลย ทำได้แม้แต่งานของโลก เห็นไหม สิ่งมหัศจรรย์ของโลกก็เกิดขึ้นมาจากน้ำมือของมนุษย์ มันผุด ขึ้นมาจากกองดินที่ไหน สิ่งที่เป็นมหัศจรรย์ของโลกเกิดจากน้ำมือของมนุษย์ทั้งนั้นเลย แต่ บางอย่างเกิดขึ้นจากโดนบังคับ บางอย่างเกิดขึ้นมาจากความเห็นดีเห็นงาม เห็นไหม นั่นละ สิ่ง มหัศจรรย์มันยังแบ่งได้เลยว่าเกิดขึ้นมาจากอะไร ถ้าเป็นสิ่งมหัศจรรย์มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ สิ่ง ที่ ประจักษ์ก็มี ประจักษ์ในความชั่วร้าย ประจักษ์ในการเอารัดเอาเปรียบของมนุษย์ไง

แต่อันนี้สิ่งมหัศจรรย์ของใจของเรา มันประจักษ์ไม่ได้ มันไม่มีการประจักษ์ มันมีแต่การ อုပ်ไว้ไง อုပ်ไว้เพราะอะไร เพราะว่าพุดกับโลกเขาไม่ได้ไง มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์เหนือโลก เหนือ สงสาร สิ่งมหัศจรรย์อันโลกนี้รับไม่ได้ แต่ในศาสนาเรารับได้ เพราะว่าในศาสนาสอนถึงตรงนั้น ไง ในศาสนาเราสอนถึงสิ่งมหัศจรรย์เหนือโลก เหนือสงสาร ธรรมเหนือโลก เอโก ชัมโม ธรรม อันเอก ธรรมที่เหนือโลก เหนือสงสาร มันถึงว่าในศาสนาเรานี้มีสารคุณไง สารคุณในศาสนาเรามี อยู่แล้ว มันถึงเข้ากันได้ แต่ว่าที่อื่นบอก ที่อื่นเขาจับไม่ได้ ศาสนานี้จับได้ เพราะมันอยู่ในศาสนา แล้วเราก็ปฏิบัติในศาสนาเพื่อจะให้ถึงจุดนั้นเหมือนกัน เราปฏิบัติในศาสนาไป